

Міграційні процеси: аспекти соціальної відповідальності

Загальносвітові тенденції, що спрямовані на подальшу глобалізацію міжнародних економічних зв'язків якісно змінюють економічну роль міжнародної міграції на сучасному етапі. Причому тут йдеться про всі прояви міграційних явищ, подій і тенденцій, незалежно від рівня економічного розвитку країн, що є територією міждержавного руху. В умовах формування єдиного суспільного економічного організму відбувається найскладніший етап перерозподілу населення світу між його найрозвинутішими регіонами внаслідок не лише соціально-економічних, а й ідеологічних, політичних, релігійних та культурних причин. Аналізуючи світові тенденції, бачимо, що природний приріст економічно розвинутих країн є від'ємним, і їх балансування на межі демографічного мінімуму відбувається за допомогою міграційного приросту.

Цікавим методологічним аспектом є те, що питання міграції робочої сили підпадають під предметологію дослідження міжнародних економічних відносин, в той час, як міграцію населення взагалі, досліджують демографічні та географічні системи знань. Питання та проблеми руху товарів, послуг, капіталу визначають не лише аспекти відносин на міжнародному рівні, а й рівень їх конкурентоспроможності, що визначається обсягами інноваційних витрат всередині окремо взятої національної економіки.

Механічний рух населення в структурі повноцінно функціонуючої, ринково орієнтованої економіки сприймається в першу чергу як перерозподіл робочої сили, інтелектуального потенціалу та власності. В той же час, в умовах недостатньо розвинутої економіки, в країнах, що потерпають від демографічної кризи, міграцію сприяють як один з двох способів підвищення чисельності населення країни.

Міграційна політика економічно свідомої держави реалізується в межах економічної та демографічної доцільності. Надання права проживання лише тим особам, що мають певну кваліфікацію, в якій відчуває потребу ринок праці

країни, до якої вони прямують, і дискримінаційні обмеження решти кримінально та соціально безпечних громадян, може призвести до демографічних ускладнень на внутрішньому ринку, зменшенню обсягів інвестування, погіршенню ідеологічному іміджу країни та застосуванню певних заходів щодо економічної ізоляції країни.

Загальносвітові шляхи (“колії”) постійної міграції (маятникова та сезонна міграція в даному випадку не розглядаються) добре відомі. Дуже багато країн, через територію яких проходять ці шляхи не використовують повною мірою свій транзитний потенціал як посередники в міграційних процесах.

В умовах суттєвого рівня розвитку корупції, низького рівня життя і недостатнього рівня розвитку соціально-інфраструктурного сектору, але маючи порівняльні переваги в міграційному транзитному потенціалі, держава може застосовувати декілька підходів до поліпшення внутрішнього економічного, і, як наслідок, соціально-демографічного стану. По-перше, держава може стати лідером за рівнем інформаційної пропаганди, за кількістю новин в світовому інформаційному середовищі. Особливу роль в цьому випадку матиме не лише Міністерство зовнішніх справ, або відповідний до нього орган, а й соціологічні служби, Державний секретаріат, посольства, консульства та представництва країни за кордоном, засоби масової інформації та прес-служби підприємств, що активно діють на зовнішніх ринках. Така діяльність вимагає узгодження на рівні координаційної ради між державною владою, підприємництвом та ЗМІ. Сомотворений позитивний імідж можна використати як засіб підвищення зовнішньої інвестиційної активності шляхом розвитку, в першу чергу, туристичного бізнесу та сфери послуг.

Другий підхід полягає у гнучкому управлінні ціновою політики на послуги міжнародних транспортних перевезень, що стосуються лише пасажирів, та зовнішнього спрощення документального оформлення та митного режиму (насправді, реально, така політика є неприйнятною, йдеться лише про зовнішні прояви її спрощення). Наслідком таких дій буде

максимізація транспортних та митних прибутків державної скарбниці за рахунок збільшення обсягів угод.

Взагалі, серед пріоритетних завдань соціально-економічної політики в її інтеграції із науково-освітньою доктриною є підвищення чисельності населення країни з відповідним зростанням його професійно-освітнього, культурного рівня та рівня національної свідомості. Реалізація цього завдання має здійснюватись на засадах дотримання прав людини мігрантів шляхом унеможливлення їх економічної та соціальної дискримінації, але за умов чіткого дотримання ними вимог, визначених країною, що їх приймає.

Внаслідок підвищення рівня життя, появи нових робочих місць, розвитку перспектив соціального руху, майже автоматично буде відбуватись збільшення кількості мігрантів до економічно успішної території. В цьому випадку обмеження кількості мігрантів є одним з пріоритетних завдань, тому що зростання кількості претендентів на обмежену кількість робочих місць буде зменшувати заробітну плату і загальний рівень доходів, підвищуючи цим рівень соціальної напруги.

Суб'єкти, спроможні здійснювати вплив на міграційні процеси, як складову демографічних тенденцій, можуть бути класифіковані за такими ознаками. В залежності від рівня їхнього впливу: макросуб'єкти, суб'єкти мікроекономічного впливу, суб'єкти дії на різних рівнях; від рівня контрольованості: підконтрольні та непідконтрольні; від способу дії: прямого та непрямого впливу; від форми власності: державні та недержавні; від характеру впливу: свідомого та несвідомого впливу; від їх розташування: внутрішні та зовнішні тощо.

Р. В. ЯКОВЕНКО,
к.е.н., доцент